

Met helm op en signaalvest aan door de bouwput van het Rijks

22 januari 2005

Marty Bax

Heerlijk toch, zo'n bouwput: schallende gettoblaster, verblindend licht, getimmer en gejack van boren en de geur van stof uit voorbije tijden. Het komende halfjaar mag iedereen die opwindende ervaringen opdoen in het Rijksmuseum. Het museum organiseert zogeheten 'hard hat tours' voor het hele Nederlandse publiek - een idee gepikt van het Museum of Modern Art in New York.

Natuurlijk gebeurt een en ander uit veiligheidsoverwegingen onder strikte voorwaarden. De bezoeker moet een helm op, signaalvest en veiligheidsschoenen aan en zich laten registreren. Opgetuigd als een echte bouwvakker mag men vervolgens, achter de excursieleider aan, via een vastgestelde route door het gebouw lopen.

Het slopen is in volle gang. Uit de binnenplaats, waar straks de entree komt, worden de betonnen vloeren verwijderd die in de loop der jaren zijn ingebouwd om meer zaalruimte te creëren. Elders is te zien hoe door sloop of verwijdering van lagen op wanden delen van de oorspronkelijke beschildering en betegeling tevoorschijn komen. De Aduardkapel is, op een glas-in-loodraam na, in oude staat gebracht. Geen grote verdienste aangezien de kapel vrijwel onaangetast was.

Wat moeilijker is, is het vinden van antwoorden op de vragen die de tour oproept. En die zijn als een gordiaanse knoop met elkaar verstrengeld. Het gaat in wezen om het imago van Het Nieuwe Rijksmuseum, zoals het logo op de bouwvakkersvestjes meldt. Hoezo nieuw?! We zouden gek staan te kijken als het British Museum plotseling The New British Museum zou gaan heten, alleen omdat er verbouwingen hebben plaatsgehad en de zalen opnieuw zijn ingedeeld. Want daar komt het in het Rijksmuseum op neer.

Wat wil men eigenlijk met deze tour bereiken? De afdeling PR zegt het hele Nederlandse publiek te willen betrekken bij de bouw. Dat is een echt Nederlandse democratische geste. Maar het mag toch ook weer niet iedereen zijn, blijkt later, want er is een drempeltje opgeworpen: een toegangsprijs van euro 12,50. Calculerend - op basis van 26 weken x 2 excursies x maximaal 20 deelnemers - komt men op een inkomstenpost van maximaal euro 13.000 en een totaal bezoekersaantal van 1040. Oftewel: een geste met een direct bereik van 0,000065 procent van de Nederlandse bevolking. Nauwelijks een efficiënt marketinginstrument dus. Op deze manier is het Amerikaanse 'hard hat tour' concept uit zijn verband gerukt. In de VS was het namelijk een gericht marketinginstrument om de particuliere (potentiele) sponsors van het museum directer in het proces te betrekken. De cultuursector is daar veel sterker dan hier afhankelijk van die sponsors.

Een ander deel van de gordiaanse knoop betreft het probleem van de restauratie. De verbouwing van P.J.H. Cuijpers' monsterstuk uit 1885 (dit kan men, naar smaak, letterlijk en/of figuurlijk opvatten) is een uitstekende gelegenheid om het voormalig gebrek aan respect voor het architectonisch interieur eens goed te maken. Het probleem is echter dat monumenten zoals het Rijksmuseum aan de buitenkant weliswaar beschermd zijn, maar niet aan de binnenkant. Er gaan geluiden op dat dit moet veranderen, maar voor het Rijksmuseum komt dat te laat. Of gelukkig te laat, gezien vanuit het museum en de architecten Cruz en Ortiz. Voor hen mogen de teruggedetoucheerde fragmenten aan originele decoratie klaarblijkelijk uitsluitend decoratief zijn en vooral niet lastig. Ze mogen de kunst en het nieuwe architectonische concept niet in de weg zitten. Het is aan Monumentenzorg te danken dat er nog, zij het verlaat, een kunsthistorisch onderzoek is gestart.

Het essentiële probleem in de huidige museumwereld is dat musea zijn verworden tot pretparken gerund door marketingmanagers. Aandacht voor de cultuur en geschiedenis, in dit geval van het gebouw van het Rijksmuseum, is een ondergeschoven kind. Het zou de taak van musea moeten zijn het publiek in smaak op te voeden, niet een pretpark te exploiteren.

Een laatste vraag die de tour oproept, volgt het principe: waar aan de ene kant openheid wordt gegeven, wordt aan de andere kant iets verborgen gehouden. In het maartnummer van Cr, het kwartaaltijdschrift voor conservatie en restauratie, zal een column verschijnen onder het pseudoniem T. Manderszn. Het gerucht gaat dat een publicatiestop is uitgevaardigd over de voorgenomen isolatie van de expositieruimten. Die zouden aan internationale standaarden moeten voldoen. Tot zover geen probleem, maar daarbij zullen wandplaten worden gebruikt die nog niet zijn getest, en ze zullen voor koudebruggen zorgen bij de pilaren, die niet omhuld kunnen worden. Dat levert condensvorming op, die de werken kan beschadigen en naar buiten kan slaan, waardoor de geveltableaus aan de buitenwanden naar beneden kunnen komen.

Attentie heren, het gaat hier wel om algemeen Nederlands cultuurgoed van de hoogste orde. Wilt - verantwoordelijk zijn voor een Nachtwacht die te zijner tijd nat van het doek valt? Dan kunt - de twee miljoen voorziene bezoekers ook wel op de buik schrijven.

Copyright 2005 Het Financieele Dagblad